

ТАҚРИЗ

ба автореферати рисолаи илмӣ Бобоҳонзода Мирзо Чаббор дар мавзӯи “Танзими давлатии рақобатпазирӣ дар комплекси агросаноатӣ (дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон)”, ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯи ихтисоси 08.00.05 - Иқтисодиёт ва идоракунии дар хоҷагии халқ: менечмент пешниҳод шудааст.

Дар шароити муосири иқтисоди бозорӣ, нақши идоракунии механизмҳои рақобатпазирӣ ва ҳимояи манфиатҳои соҳибкорони ватанӣ дар ҷойи аввал мебарояд, хусусан идоранамоии рақобатпазирӣ дар сатҳи байналмиллалӣ, баландбардории мавқеи соҳибкорони ватанӣ нисбати хориҷӣ ва бахусус, корхонаҳои КАС, нақши ҳалқунанда мебозанд. Сиёсати имрӯзаи абаркудратҳо, хусусан Президенти ИМА Д. Трамп аз ин шуруъ гардид, дар ҳоле, ки аксарияти ширкатҳои фаромиллатӣ аз ин давлат мебароянд, бинобар, ин дар кишвари мо, ки на танҳо дар арсаи байналмиллалӣ рақобатпазир набуда, ҳатто дар дохили кишвар субъектҳои соҳибкорӣ – корхонаҳои КАС ба дастгирӣ ниёз доранд, танзими давлатӣ хело саривақтӣ арзёбӣ мегардад.

Дар шароити муосир дар сатҳи илмӣ мубоҳисаҳои алоқаманд бо муаммоҳои дар ҷойи аввал қарордошта, муътадилнокӣ ва ногузирии баланд бардоштани рақобатпазирӣ ба миён омадааст. Нисбат ба корхонаҳои КАС ҳаминро тасдиқ намудан мумкин аст, ки дар минтақаҳои гуногуни мамлакат метавонанд на ба тарзи яқрангаву қолабӣ, балки бо назардошти омилҳои зиёд: табиӣю иқлимӣ, иҷтимоиву иқтисодӣ, психологӣ, бо шаклҳои гуногуни таҳассус гардонидашуда, муассирнок ва дар миқёси васеъ инкишоф ёбанд.

Гузaronидани тадқиқотҳои илмӣ доир ба ташаккулёбии моделҳои корхонаҳои КАС-и рақобатпазирро бухрони амиқи дарозмуддат ва паст рафтани ҷараёни истеҳсолӣ дар соҳаи агросаноатии Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳалалдор намуд. Аз гуфтаҳои боло бармеояд, ки тадқиқоти мазкур актуалӣ ва муҳим мебошад.

Вобаста ба автореферат мушоҳида намудан мумкин аст, ки муаллиф зимни тадқиқот асарҳои олимони хориҷӣ Смит А., Рикардо Д., Милл Ч., Шумпетер Й., Кейнс Ч., Ансафор И., Друкер П., Котлер Ф., Мескон М., Алберт М., Скотт Р., Портер М., Алтухов И.А., Бесполодний Г.В., Буробкин И.Н., Балабайкин В.Ф., Беткин О.И., Гоголев, Даванков А.А., Добринин В.А., Милосердов В.В., Шатин А.Ю., Петриков А.В., Панусов Ю.В., Савченко Е.С., Серков А.Ф., Семиний А.Н., Ушачев И.Г., Шмелев

Г.И., Шутков А.А. ва ватанӣ: Асроров И.А., Қаюмов Н.Қ., Умаров Ҳ.У., Фафуров Х.Ғ., Пиризода Ҷ.С., Ғаниев Т.Б., Давлатзода Қ.Қ., Комилов С.Ҷ., Қурбонов А.Қ., Мадаминов А.А., Ашуров И.С., Бозоров Ш.Ш., Барфиев Қ.Х., Шамсиев Қ.Б., Иброҳимзода И.Р., Орипов А.О., Хочибоев А.П., Шарипов З.Ш., Амиров Н.И., Акрамов Ш.А., Одинаев Ш.Т., Мирзохонов С.О. ва дигаронро ҳаматарафа тадқиқ намуда онҳоро зимни таҳқиқот васеъ истифода намудааст.

Вобаста ба автореферат, маълум мегардад, ки диссертатсия аз муқаддима, се боб, нух параграф, хулосаҳо ва пешниҳодҳо, рӯйхати адабиёти истифодагардида, 18 расм ва 34 ҷадвал иборат буда, дар маҷмӯъ 203 саҳифаро иборат буда ба талаботҳои ҚОА-и назди Президенти ҚТ ҷавобгӯ аст.

Албатта, дар автореферат ҷиҳатҳои мусбии рисола хело зиёданд, аз ҷумла, механизми рушди рақобатпазирии корхонаҳои ҚАС дар муқоиса бо дигар кишварҳо зиёд ба назар мерасад.

Яке аз ин ҷанбаҳо дар саҳифаи 9 оварда шудааст, ки ин: “Дар таҳаввулоти назарияи иқтисоди миллӣ муаллиф чор давраи рақобатпазирии иқтисодиёти миллиро ҷудо менамояд, ки ба чор қувваи асосии ҳаракаткунанда ё омилҳо мувофиқ ҳастанд, ки марҳилаҳои рушди онро муайян мекунад – ин рушди иқтисод аз ҳисоби омилҳои истеҳсолот, рушди сармоявии иқтисодӣ, рушди навоҳари иқтисодӣ ва рушд аз ҳисоби сарватмандӣ мебошад. Се давраи якум бо инкишофи рақобатпазирии иқтисодиёти миллӣ тавсиф мешавад, ки бо инкишофи неқуаҳволи мувофиқ меояд, давраи чорум бо сустӣ ва таназзул тавсиф меёбад. Ҳар давра тағйирёбии мувофиқро дар муайянкунии бартариятҳои рақобатпазирӣ тавсиф медиҳанд”.

Дастоварди дигар ин дар саҳифаи 11 оварда шудааст, ки: “Таҳқиқот нишон медиҳад, ки дар шароити бӯҳрони молиявӣ суръати афзоиши нархҳо ба масулоти саноатӣ ва хизматрасониҳои вобаста ба он дар соли 2018 – 5,4% - ро ташкил дод, ки ҳамзамон нархи ашёи хом (ғалла) бетағйир монда, баробари он пастшавии нархи фурӯши чакана ба қайд гирифта нашудааст. Аз ин бармеояд, ки танзими давлатӣ дар ин сатҳ нодуруст роҳандозӣ шуда, ба манфиати таъминкунандагони маводҳои зарурӣ ба соҳаи кишоварзӣ равона шудааст. Ин ҷараён ба маҳдудшавии соҳаи кишоварзӣ оварда мерасонад, зеро дар хочагиҳои ғаллапарварӣ, ки маҳаки ҚАС мебошад, фоидаеро мегиранд, ки ҳатто ба такрористеҳсоли одӣ ҳам намерасад”.

Ҳамзамон муаллиф зимни пурсиши экспертӣ дар саҳифаи 15 ба чунин хулоса омад: “Аз таҳлили мазкур ошкор гардид, ки мавқеи муҳимро коэффитсиенти худтаъминкунӣ ишғол намуда, ҳиссаи коэффитсиент 23%-ро дар бар мегирад. Аз ин бармеояд, ки ташаккул ва рақобатпазирии кишоварзӣ ба сарчашмаҳои аввалиндараҷаи ташкили фаъолияти соҳибкорӣ (худӣ, қарзӣ, ҷалбшуда) вобаста аст. Ҳатто, саҳми

даромаднокӣ дар ин робита аз ин коэффитсиент камтар ба ҳисоб меравад” Ба ақидаи мо, чараёнҳои ҷаҳонишавӣ аллакай ба иқтисодиёти кишвари мо таъсир намудаанд ва ба субъектҳои бозори аграрӣ дар тамоми қисматҳои он таъсири зиёд мерасонанд, чунки зиёда аз 60%-и маҳсулоти кишоварзӣ воридотиянд. Мисолҳои мушаххаси зоҳирёбии ин чараёнҳо аз маҳдуд кардани мавқеи истеҳсолкунандагони ватанӣ дар бозорҳои миллӣ, зиёд гаштани ҳиссаи маҳсулоти воридотӣ бо ҳаҷми умумии истеъмоли он ба ҳисоб меравад. Боздоштани ин чараёни васеъмиқёс хело хатарафзо шуда истодааст, бинобар ин, зарурияти мукамалгардонии механизми идоракунӣ ва танзими давлатии он хело муҳим арзёбӣ мегардад. Барои он ки корхонаҳои КАС дар муқобили чунин қувва истодагарӣ намояд, дастгирии давлатӣ ва танзими сиёсати протексионӣ хело бомаврид ва саривақтӣ мебошад.

Инчунин дар саҳифаи 22 муаллиф механизмҳои такмили рақобатпазирии КАС-ро дар шакли расм гуруҳбандӣ намуда, зимни таҳқиқот тамоюлҳои асосии рушди рақобатпазирии КАС -и Тоҷикистон ҳамчун асоси коркарди стратегияи ташкили рақобатпазирӣ дар шароити бухрони иқтисодӣ муайян карда шуд, ки ба ақидаи муаллиф аз инҳо иборатанд: татбиқи технологияҳои инноватсионӣ; рушди шаклҳои нави хоҷагидорӣ; баландбардории таҳассуснокии кадрҳо, зиёднамоии маблағгузориҳо ва ҳавасманднамоии рушди соҳаҳои КАС. Ин ақидаи муаллиф дар шароити ҷоннокшавии иқтисодиёти миллӣ басо муҳим арзёбӣ намудан мумкин аст.

Дар баробари аҳамияти тадқиқотҳои гузаронидашудаи назариявӣ амалии кор, автореферат аз норасоӣҳо низ иборатанд, ки инҳо:

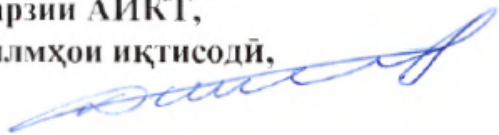
1. Хуб мешуд муаллиф, бештар тадқиқоти соҳаи агросаноатиро дар тамоми давраҳои рушди ин соҳа дида мебаромад.

2. Дар тадқиқотҳои минбаъда масъалаҳои рушди комплекси агросаноатӣ, аз ҷумла механизмҳои рушди хоҷагиҳои ёррирасони КАС-ро васеътар баррасӣ намудан лозим аст.

Эродҳои зикргардида хусусияти тавсиявӣ дошта, арзиши илмии тадқиқоти илмии муаллифро коҳиш намедиханд ва ҳамчун тавсия барои баланд бардоштани сифати кор баён гардидаанд.

Дар маҷмӯъ метавон қайд намуд, ки автореферати илмии Бобоҳонзода Мирзо Ҷаббор дар мавзӯи “Танзими давлатии рақобатпазирӣ дар комплекси агросаноатӣ (дар мисоли Ҷумҳурии Тоҷикистон)”, ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.05 - Иқтисодиёт ва идоракунӣ дар хоҷагии халқ; менечмент пешниҳод шудааст, ба талаботҳои Низомномаи Комиссияи Олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ буда, муаллифи он сазовори дараҷаи илмии номзади илмҳои иқтисодӣ аз рӯйи ихтисоси 08.00.05 - Иқтисодиёт ва идоракунӣ дар хоҷагии халқ; менечмент мебошад.

Тақриздиханда Директори Институти
иқтисодиётӣ кишоварзии АИКТ,
Академик, доктори илмҳои иқтисодӣ,
профессор

Пиризода Ҷ.С.

Суроғаи институт: 734049, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, кучаи
Ҳаёти-Нав 306, Тел: (+992-37) 236-37-67, **E-mail:** iesh.tashn@mail.ru

Имзои Директори Институти иқтисодиётӣ
кишоварзии АИКТ Академик, доктори илмҳои
иқтисодӣ, профессор Пиризода Ҷ.С. -ро тасдиқ мекунам.

Нозири шӯъбаи
кадрҳо Иброҳимова Мов.

